

ХХ. ЕПАРХИЙСКИ СПИСЪЦИ ОТ IX ДО СРЕДАТА НА X В.

I. От IX в. познаваме няколко епархийски списъка, които още не са достатъчно проучени, а някои от тях не са издадени критично. Както е известно, Цариградската църква е имала официален списък от края на VII и началото на VIII в., който отчасти е запазен в т. нар. Псевдоепифаниев списък.¹ От него в по-късно време са произлезли две групи списъци: а) списъците № 8 и 5 + 6 + 9 по изданието на Parthey. Тези списъци са от времето на патриарх Никифор (806—815). От тези списъци пълен е само № 8, докато в списък № 6 има само първата част (на автокефалните архиепископии), а в списък № 9 намираме само втората част (на епископите, подчинени на митрополити). В списък № 5 изложението е направено във вид, съвсем различен от вида на другите списъци — то е съвсем кратко и засяга само Илирик; б) списък № 1, който е от времето на патриарх Фотий (858—867 и 878—886). Той е известен под името *Василиев списък* (*Notitia Basilii*). Бил е съставен от някой си Василий от Армения, който живял около средата на IX в. Първата част на този списък (ред 1—529) прилича на всички други съчинения от този вид, където се споменават митрополитите, автокефалните архиепископии и епископите, подчинени на митрополитите. Но втората част (ред 530—1110) има подчертано светски характер; там е използвано вероятно и някое географско съчинение, може би самият *Synecdemus* от Хиерокъл. Освен това както в първата група списъци, така и във Василиевата нотиция има и известни добавки, които стоят извън Псевдоепифаниевия списък, но за които не може да се определи с точност, дали винаги имат връзка със създаването на нови епископски центрове, или са взети от друг, непознат извор.

II. През първата половина на X в., след отпадането на Илирик от духовната власт на Цариградската патриаршия, император Лъв VI (886—912) и патриарх Николай Мистик съставили нов списък на митрополитите и епископите, които зависели от цариградския патриарх.

В много тясна връзка с горния списък стои и списъкът, наречен *Неа тахика*, вероятно от времето на Константин Багренородни. В него няма никакви съществени промени, а само някои изменения в броя на митрополитите и епископите.

Епархийските списъци от IX и първата половина на X в. представляват голям интерес за българската история. Вярно е, че с тях трябва да се работи много внимателно, защото на много места те не отразяват действителното положение, а просто преповтарят данните на по-ранния извор, по който са съставени. Все пак в тях има ценни данни за промените, които настъпват в нашите земи, когато българската църква става автокефална, както и за политическите промени,

¹ Срв. Гръцки извори за българската история, т. III, стр. 184—196.

които настъпват след многобройните войни между Византия и България през IX и X в. и особено по Симеоново време. Те са също и един от изворите за християнизацията на македонските славяни и за опитите на империята да ги приобщи.

РЪКОПИСИ: A. На списък № 8: Cod. Taurinenses gr. 1749 CV; IV, 21. — B. На списък № 6: Cod. Vatic. gr. (без означение на сигнatura). — C. На Василиевия списък: A=—Cod. Barocc. gr. CLXXXV (XI s.). — B=—Cod. Coisl. gr. CCIX. (XI s.); C=—Cod. Vindob. gr. CCCXXII (XIV s.). — D=—Cod. Coisl. gr. CCCLVI (XI s.). D. На списъка от времето на Лъв VI: Cod. Athon. 522. — E. На списъка *Nέα τακτικά*: B=—Cod. Coisl. gr. CCIX (XI s.).

ИЗДАНИЯ: G. Parthey, Hierocles Synecdemos et Notitiae graecae episcopatum, Berolini 1866, pp. 162—180 (Notitia № 8); pp. 138—145 (Notitia № 5) — издаден по по-стари издания, а не по ръкописи; pp. 145—149 (Notitia № 6); pp. 181—197 (Notitia № 9) — издаден по по-стари издания, а не по ръкописи; pp. 55—94 (Notitia № 1). — H. Gelzer, Georgii Cyprii Descriptio Orbis Romani; accedit Leonis imperatoris Diatyposis genuina adhuc inedita, Lipsiae 1890, pp. 1—83. — H. Gelzer, Ungedruckte und ungenügend veröffentlichte Texte der Notitiae episcopatum, Abh. der k. bayer. Akademie der Wiss., I Cl., XXI Bd., III Abt., 1901, pp. 549—567. Преводите на списъци № 5, 6 и 8, 9 са направени по изданието на Parthey, на т. нар. Василиев списък и *Nέα τακτικά* — по Gelzer, Georgii Cyprii Descriptio, а на списъка на Лъв VI — по Gelzer, Ungedruckte und ungenügend veröffentlichte Texte.

КНИЖНИНА: H. Gelzer, Zur Zeitbestimmung der griechischen Notitiae Episcopatum, Jahrbuch für Protestantische Theologie, 1886, pp. 337—575. — Idem, Die kirchliche Geographie Griechenlands vor dem Slaveneinbruch, Zeitschrift für Wissenschaftliche Theologie, XXXV (1892), pp. 419—436. — C. de Boor: Zeitschrift für Kirchengeschichte, XII (1890), pp. 303—322. — L. Duchesne, Les anciens évêchés de la Grèce. Mélanges d'archéologie et d'histoire, XV (1915), pp. 238—278. — N. Bees, Beiträge zur kirchlichen Geographie Griechenlands im Mittelalter und Neueren Zeit, Oriens Christianus, 1914, pp. 238—278. — Златарски, История, I, 2, стр. 323—325. — Н. Бенешевич, Заметки к текстам Notitiae Episcopatum, Seminarium Kondakovianum, I (1927), pp. 65—72. — Н. Бенешевич, Monumenta Vaticana ad ius canonicum pertinentia, Studi Bizantini II (1927), pp. 127—186. — E. Gerland, Corpus Notitarianum episcopatum, I, Einleitung, Chalcedonensis 1931. — V. Laurent, Les sources à consulter pour l'établissement des listes épiscopales du patriarcat byzantin, Échos d'Orient, XXX (1931), p. 65—83. — F. Dvornik, Les légendes de Constantin et de Méthode vues de Byzance, Paris 1933, pp. 160—161. — Г. Κοντάρης: MEE, XXII, s. v. „Τακτικά“ ἢ „Ἐκθέσεις“. — V. Laurent, La Notitia de Basile l'Arménien, Echos d'Orient, XXXIV (1935), p. 439 sq. — F. Gerland — V. Laurent, Corpus Notitarianum episcopatum, I, Les listes conciliaires, Chalcedonensis 1936. — V. Laurent: Echos d'Orient, XL (1937), pp. 377—379. — E. Honigmann, Le Synecdemos d'Hiéroclès et l'Opuscule géographique de Georges de Chypre, Bruxelles 1939, pp. 4—5. — M. Σταυρούλης, Η τάξις τῶν Θρακικῶν ἡπαρχίων εἰς τὰ συντάγματα, Θραкия, XIV (1940), pp. 7—213. — Moravcsik, Byzantinoturcica, I, pp. 463—465. — L. Bréhier, Les institutions, pp. 466—468. — R. Janin, La hiérarchie ecclésiastique dans le diocèse de Thrace, REB, XVII (1959), pp. 136—149.

- Δ. δ *Ζητονίου*
- Ε. δ *Έξεροῦ*
- Σ. δ *Λωθορικίου*
- Ζ. δ *Τρύχης*
- Η. δ *Έχίρου*
- Θ. δ *Κολίδρου*
- Ι. δ *Σταγάρη*
- ΑΕ. *Tῆς Ναυπάκτου Νικοπόλεως*
- Α. δ *Μουρδίτζης^a*
- Β. δ *Αετοῦ*
- Γ. δ *Αχελόφου*
- Δ. δ *Ρούπου*
- Ε. δ *Ιοαννίνου*
- Σ. δ *Φωτικῆς ἡτοι Βελᾶς*
- Ζ. δ *Ἀδριανούπολεως*
- Η. δ *Βούρωτοῦ*
- ΑΣ. *Tῆς Φιλιππούπολεως τῆς Θράκης*
- Α. δ *Ἄγαθονίκεας*
- Β. δ *Λοοντίτζης*
- Γ. δ *Σχορταρίου*
- Δ. δ *Λεύκης*
- Ε. δ *Βλέπτον*
- Σ. δ *Δραμίτζης*
- Ζ. δ *Ιωαννίζου*
- Η. δ *Κωνσταντείας*
- Θ. δ *Βελικείας*
- Ι. δ *Κουκούβου*
- ΑΖ. *Tῆς Τροιανούπολεως Ῥοδόπης*
- Α. δ *Διδυμοτείχου*
- Β. δ *Μάκρης^b*
- Γ. δ *Μουσιρούπολεως*
- Δ. δ *Ἀναστασιούπολεως^c*
- Ε. δ *Ηέρον*
- Σ. δ *Ξανθείας*
4. епископът на Зитунион [дн. Зейтун]
5. епископът на Езерос [дн. Незерос]
6. епископът на Лидорикион [дн. неуточнено]
7. епископът на Тринки [дн. Тринкала]
8. епископът на Ехинос [дн. Ахинос]
9. епископът на Колиндрес [дн. Колиндър]
10. епископът на Стаги [дн. Стаг]
35. на Никополски Навпакт [дн. Навпакт]
1. епископът на Вундица [дн. Воница]
2. епископът на Аетос [дн. Аетос]
3. епископът на Ахелой [дн. неуточнено]
4. епископът на Роги [дн. с. от Кампос тис Артис]
5. епископът на Йоанина [дн. Янина]
6. епископът на Фотика или Вела [дн. при Парамития.]
7. епископът на Адрианопол [дн. при Либово]
8. епископът на Вотрот [дн. Вутринто]
36. на Филипопол в Тракия.
1. епископът на Агатоники [дн. Оряхово, Свиленградско]
2. епископът на Лютица [дн. Лъджа, Ивайловградско]
3. епископът на Скутари [дн. може би Щит, Свиленградско]
4. епископът на Левка [дн. Левка, Свиленградско]
5. епископът на Влептон [дн. неуточнено]
6. епископът на Драмица [дн. с. Малък манастир, Тополовградско]
7. епископът на Йоаница [дн. неуточнено]
8. епископът на Констанция [дн. може би градището Асара, Харманлийско]
9. епископът на Великия [дн. неуточнено]
10. епископът на Буково [дн. Хасковските бани]
37. на Траянopol в Родопа
1. епископът на Димотика [дн. Димотика]
2. епископът на Макри [дн. Макри]
3. епископът на Мосинопол [дн. Гюмюрджина]
4. епископът на Анастасиопол [дн. неуточнено]
5. епископът на Топир [дн. развалини при устието на Места]
6. епископът на Ксантия [дн. Ксанти]

a) μουρδίτζιος B b) μάκρης B c) αναστασιούπολης B

